

formu pre pochopenie významu predmetnej problematiky, a to predovšetkým v konfrontácii s hodnotiacimi vstupmi a výstupmi pre teóriu a empiriu. Významnosť publikácie podčiarkuje aj fakt, že vzniká v súvislosti s riešením projektu Grantovej agentúry Českej republiky „*Andragogický model učení a vzdělávání dospělých založený na získávání a rozvoji klíčových kompetencí*“. Skúmané východiská získavajú nový význam aj pre samotných adresátov, ktorými budú nielen študenti, akademickí pracovníci, ale aj praktici, a to – domnievam sa – aj v multidisciplinárnom kontexte.

Beáta Balogová

Inštitút edukológie a sociálnej práce Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity
Prešov

ACTA ANDRAGOGICA 2

Bratislava : BB PRINT, 2011, 192 s. ISBN 978-80-970595-2-1

Recenzovaný zborník ACTA ANDRAGOGICA 2 je v poradí druhou publikáciou vedeckých štúdií členov Katedry andragogiky Filozofickej fakulty univerzity Komenského v Bratislave, jej domácich a zahraničných spolupracovníkov, ktoré vychádzajú v nepravidelnom periodiku pod názvom ACTA ANDRAGOGICA. Štúdie sú čiastkovým výstupom výskumného projektu grantovej úlohy VEGA MŠ SR č. 1/0386/11 „Procesy inštitucionalizácie edukácie dospelých na Slovensku – analýza vízií (ideových východísk), cieľového zamerania, vývojových etáp, európskeho kontextu, súčasného stavu a trendov inštitucionalizácie edukácie dospelých“. Druhé číslo zborníka ACTA ANDRAGOGICA vychádza tri roky po prvom (2008). Ako uvádza J. Matulčík, editor zborníka a vedúci katedry andragogiky, je venovaný pamiatke dvoch významných predstaviteľov andragogiky, Franzovi Poggelerovi a Jindrovi Kulichovi, ktorí významne prispeli k vytvoreniu slovenskej koncepcie andragogiky ako vedného a študijného odboru.

Jednotlivé vedecké štúdie sú tematicky rozčlenené do okruhov, ktoré komplexne identifikujú, reflektujú a zároveň navzájom komparujú teoreticko-metodologické východiská so súčasnými trendmi v edukácii a v poradenstve dospelých.

V prvých dvoch príspevkoch sa oboznamujeme so samotnou koncepciou andragogiky ako vednej disciplíny a s predmetom jej skúmania. J. Matulčík v úvode svojho príspevku „Andragogika v USA“ prezentuje konštituovanie andragogiky (najskôr z globálneho hľadiska, následne so zameraním sa na

USA) a predstavenie E. Ch. Liendemana, prvého amerického autora, ktorý použil termín andragogika. Autor komparuje vývoj a smerovanie andragogiky v európskych krajinách a v USA, pričom konštatuje, že i keď americká koncepcia andragogiky (M. S. Knowles) vychádza najmä z pôvodnej európskej (F. Poggeler), za významné treba pokladať i korene andragogiky pochádzajúce z amerického prostredia, ktoré práve americkú koncepciu andragogiky do istej miery odlišujú od tej európskej (najmä akcentom na slobodu, nezávislosť a zodpovednosť dospelého človeka, na demokratický a liberálny štýl vo výchove a vzdelávaní dospelých).

Autorka druhého príspevku, H. Bartoňková, definuje andragogiku, ako humanitný smer - odbor, ktorý má v rámci vedných disciplín svoje stabilné a nezastupiteľné miesto. Zvýrazňuje biodromálny aspekt andragogiky, ktorý vysvetľuje najmä potrebou naučiť sa prekonávať a zvládať záťažové a stresové situácie, vedieť sa orientovať v spleti kritických životných ciest, ale aj popasovať sa s požiadavkami okolia (rodina, kolegovia v práci, a pod.) a adaptovať sa na konkrétne sociálne prostredie tak, aby sme náš ľudský potenciál a kapitál využili v rámci aktuálnych a dostupných možností a podmienok. Autorka považuje kompetencie za integrujúci pojem vo vnímaní predmetu andragogiky a poukazuje na skutočnosť, že jednou z najdôležitejších úloh andragogiky je rozširovať kompetencie dospelých ľudí v oblasti sebadizajnovania každodenného života.

Kultúrnej andragogike sa vo svojom príspevku venuje R. Čornaničová, ktorá odôvodňuje použitie pojmu kultúrno-osvetová andragogika historickým aspektom – nadväznosťou kultúrnej andragogiky na osvetovú činnosť. Predmetom kultúrno-osvetovej andragogiky je podľa autorky príspevku kultúrno-osvetová činnosť, pod ktorou rozumie jedinečnú, špecializovanú, inštitucionalizovanú a profesionalizovanú oblasť andragogického pôsobenia na dospelého človeka v jeho voľnom, resp. mimopracovnom čase.

E. Denciová vo svojom príspevku uvádza, že hoci je kultúra súčasťou našej každodennosti a pomerne frekventovaným pojmom v bežnej komunikácii, rovnako frekventované sú rôzne prístupy a hodnotenia kultúry, príčinu čoho vidí tak v historickom vývoji samotného pojmu kultúra, ako i v širokospektrálnom chápaní tohto pojmu v súčasnosti. Kultúru považuje z aspektu andragogiky za dôležitý a nenahraditeľný prostriedok edukácie širokých vrstiev a aktivizácie dospelého obyvateľstva, predovšetkým vo voľnom čase, ktorým sa dokáže napríklad prostredníctvom umenia rozvíjať kreativita dospelého človeka.

L. Szabová-Šírová sa zaoberá podielom katedry andragogiky FiF UK na vytváraní koncepcie sociálnej andragogiky ako vednej disciplíny a študijného zamerania študijného odboru andragogika. Autorka zdôrazňuje potrebu venovať neustálu pozornosť všetkým oblastiam sociálnej andragogiky

a kvalitnej príprave sociálnych andragógov pre prax riešenia sociálnych problémov.

M. Štermenský pristupuje k chápaniu profesijnej andragogiky v kontexte profesijného pôsobenia andragóga v oblasti personálneho manažmentu. Ako predpoklad, ba až nevyhnutnú súčasť kvalifikovaného výkonu funkcie kompetentného pracovníka v oblasti profesijnej andragogiky – personálneho manažéra (okrem špecializovaného vzdelania v odbore andragogika) akcentuje interdisciplinárne vedomosti, schopnosti a zručnosti, najmä v oblasti personálneho manažmentu. Autor zdôrazňuje globálnu tendenciu neustáleho zvyšovania hodnoty ľudského kapitálu ako najcennejšieho nástroja na trhu práce, ktorého získanie zabezpečuje spoločnosti výraznú konkurenčnú výhodu.

M. Machalová charakterizuje andragogickú psychológiu ako aplikovanú psychologickú disciplínu, ktorej predmetom skúmania sú najmä psychologické aspekty edukácie dospelých. Zdôrazňuje, že v súčasných, prudko sa meniacich životných podmienkach, sú dospelí ľudia vystavení mnohým nepredvídateľným, zložitým psychickým životným situáciám, ktoré musia denno-denne prekonávať. Zvýrazňuje biodromálny aspekt edukácie dospelých a edukačného poradenstva pre dospelých, nakoľko celoživotné učenie sa zvyšuje kompetencie každého človeka využiteľné, tak v profesijnej sfére, voľnom čase, ako i rutinných činnostiach každodenného života.

Predmetom štúdií H. Roľkovej, P. Laukovej a J. Vetešku sú sociálno-psychologické a komunikačné kompetencie ako faktory ovplyvňujúce kvalitu výsledkov edukačného procesu.

„Sociálno-psychologický výcvik zohráva v systéme celoživotného vzdelávania významnú úlohu“, tvrdí v úvode svojho príspevku H. Roľková. S týmto tvrdením môžeme len súhlasiť. Autorka vníma ako jeden z primárnych cieľov výchovy, vzdelávania a poradenstva pre dospelých kontinuálny rozvoj sociálnych zručností, formovanie postojov a mravných čŕt. Sociálno-psychologický výcvik ako istá náučno-hravá forma oboznamovania sa so sociálnymi spôsobilosťami kultivuje podľa autorky osobnosť dospelého človeka, buduje sociálne kompetencie, pomáha účastníkovi takéhoto výcviku prijať zmenu sociálnej role, stotožniť sa s ňou bez prípadných negatívnych až patologických následkov. Má tiež preventívnu funkciu v predchádzaní maladaptácie, ale aj významnú resocializačnú funkciu.

Významné miesto v edukácii dospelých má komunikácia. Charakteristická je istými špecifikami, čo sa prejavuje v tom, že táto problematika je stále vysoko aktuálna. V príspevku „Komunikačné kompetencie vzdelávateľov dospelých“ sa prostredníctvom jeho autorky dozvedáme o konkrétnych komunikačných kompetenciách, ktoré by sme mali dodržiavať v procese výchovy, vzdelávania a poradenstva pre dospelých. P. Lauková uvádza, že základným pilierom úspešnej, efektívnej a profesionálnej komunikácie medzi účastníkmi

edukačného procesu a lektorom je vzájomná interakcia. Tá je podľa nej daná samotným charakterom komunikácie v edukácii dospelých: na rozdiel od edukácie detí a mládeže nemá prísne normatívny charakter. Autorka sa venuje čiastkovým kompetenciám edukátorov dospelých, medzi ktoré zaraďuje: akceptáciu, kongruenciu, empatiu, aktívne počúvanie a schopnosť prijať spätnú väzbu, vrátane konštruktívnej kritiky, ktorá je pre edukátora dospelých inšpiračným impulzom pre prípadnú inováciu svojich komunikačných zručností.

J. Veteška prispel do recenzovaného zborníka štúdiou, ktorá vznikla v rámci riešenia grantového projektu „Andragogický model učení a vzdelávání dospelých založený na získávání a rozvoji klíčových kompetencí“. Autor sa v príspevku zaoberá potrebami spoločnosti v oblasti systematizácie výstupov edukačného procesu dospelých, ktoré konkretizujú ciele vzdelávania dospelých a takto definujú možný progres v rozvoji kľúčových kompetencií dospelých. Autor vychádza vo svojej štúdii z tvrdení, že už vysokoškolské štúdium je predpokladom pre úspešné uplatnenie sa absolventa na trhu práce. Podpora a budovanie systémových riešení a opatrení vo vzdelávaní, ako na národnej štátnej úrovni, tak i koordinácia edukačných politík a prístupov v rámci EU, sú podľa autora kľúčové v budovaní vyspelého vzdelávacieho systému.

M. Matulčíková svojím príspevkom aktuálne reflektuje situáciu v oblasti edukácie dospelých na domácom i zahraničnom – európskom trhu, z aspektu mikroekonomiky a marketingovej komunikácie. Fakt, že vzdelávanie dospelých je dnes v spoločnosti považované viac za záležitosť trhu ako verejnú službu, je nespochybniteľný. Autorka vo svojom príspevku neobchádza ani skutočnosť čiastočnej regulácie trhu so vzdelávaním dospelých, ktorá je zapríčinená jednak určitou formou dohľadu a kontroly orgánov verejnej správy na vzdelávacie inštitúcie (napr. akreditácia), ale najmä spolufinancovaním viacerých edukačných programov pre dospelých zo štrukturálnych fondov EU. Práve vzdelávacie aktivity podporované zvonka sú často zneužívané, deformujú zdravé podnikateľské prostredie a tým pádom aj marketingovú súťaž.

Príspevok A. Kovalčíkovej sa venuje stále aktuálnej možnosti využitia finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EU. Autorka popisuje priority a ciele, ktoré sú podstatné, a kľúčové faktory pri uplatňovaní politiky poskytovania finančných prostriedkov na určité oblasti a projekty v nich. V rámci svojho príspevku informuje o troch najdôležitejších fázach, týkajúcich sa finančnej podpory projektov zo Slovenska. Optimisticky vyznieva predpoklad budovania znalostnej ekonomiky a implementácie pozitívnych inovácií zo západnej Európy, hoci naša súčasná vláda nedodržiava medzinárodné záväzky a neinvestuje do vzdelania potrebný počet percent hrubého domáceho produktu, ako sa zaviazala.

Zaujímavým príspevkom je štúdia A. Kováča. Definície pojmov a kombinácie teoretických východísk s praktickými príkladmi, s využitím historického prehľadu a priebehu ďalšieho profesijného vzdelávania v zdravotníckom povolani – lekár, vrátane legislatívnych zmien, svedčí o záujme a dobrej orientácii autora v danej problematike. V úvode sa dozvedáme o pojme „ďalšie vzdelávanie“, o vzdelávaní a ďalšom vzdelávaní lekárov v histórii, ktoré je komparované so súčasnosťou. Značný priestor je venovaný najmä špecializovanej príprave, menej už kvalifikačnej atestácii lekárov. Oprávnené kritické konštatovanie zaznieva na záver: autor kritizuje názor väčšiny populácie, podľa ktorého pripravenosť lekára na prax sú teoretické vedomosti, nie špecifický odborný prístup lekára k pacientovi.

Záverečným príspevkom zborníka ACTA ANDRAGOGICA 2 je príspevok V. Vasilovej. Autorka v ňom predstavuje dobrovoľníctvo ako jednu z možností a foriem aktivizácie seniorov. Poukázaním na socio-demografické zmeny, ktoré nastali v našej spoločnosti, v porovnaní s obdobím pred približne päťdesiatimi rokmi, vysvetľuje trend narastajúceho počtu tzv. aktívnych seniorov, ktorí majú cca 60 – 70 rokov. Dobrovoľníctvo rodinné či na miestnej úrovni je tak podľa autorky štúdie pozitívnou výzvou na perspektívne a zároveň prospešné trávenie voľného času aktívnych seniorov.

Zborník ACTA ANDRAGOGICA 2 je výsledkom niekoľkoročnej vedecko-výskumnej práce jednotlivých autorov. Predstavuje kvalitnú vedeckú publikáciu, ktorá, ako veríme, svojou aktuálnosťou, prehľadnou štruktúrou a pútavým obsahom zaujme nielen odbornú verejnosť, študentov, pedagógov, dospelých ľudí aktívnych na trhu práce, v sociálnej a kultúrnej oblasti, ale aj laickú verejnosť.

Martin Kostelničák
Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava